

первично в сфері вооруженого конфлікту. Фактично це ознаменувало 1968 рік, «рік прав людини» і прийняття резолюції 2444 «Вшанування прав людини в період озброєних конфліктів». Цим названню ООН вдалося вказати на історичну причину свого зростаючого інтересу до МПГ.

Таким чином, ми вважаємо цілком природним співвідносити МПГ і ППЧ, як загальне і часткове. Першочергово застосування в разі озброєних конфліктів належить МПГ (*lex specialis*), однак, якщо в його положеннях не знайдено необхідних нам норм, то безпосередньому застосуванню підлягає право людини.

Меліщук О.Е.

Національний університет «Одеська юридична академія»

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ У СВІТІ

Кардинальні зміни, що відбулися в останні роки на світовій арені, суттєво позначилися на характері геополітичних обставин, а отже відчутно вплинули на зниження загрози виникнення великомасштабних війн. Перехід від біполярного до багатопольного світу і зникнення ідеологічного протистояння по лінії Схід-Захід зробили життя планети безпечнішим на рівні макросистем, зате відродились, так би мовити, «конфлікти другого ешелону». І справді, зросла напруженість в окремих регіонах світу, більш високою стала ймовірність переростання кризових ситуацій у відкриті збройні конфлікти, в тому числі і на теренах СНД.

Говорячи про актуальність обраної мною теми слід зазначити, що питання миротворчості для Співдружності є надзвичайно важливим, оскільки на теренах СНД постійно виникають конфлікти. Найістотніша відмінна риса таких конфліктів — недовготривалість латентної фази і стрімкий вихід на збройний рівень розвитку. Миротворча діяльність — це різновид діяльності спрямований на врегулювання, вирішення і ліквідацію конфліктів. Міжнародне право та міжнародні документи ООН останніх років окреслили напрями в питаннях підтримання міжнародного миру та безпеки, серед яких: превентивна дипломатія (*preventive diplomacy*), зміцнення миру (*peace making*), підтримання миру (*peace keeping*), примус до миру (*peace enforcement*), миробудівництво у постконфронтаційний період (*peace building*). Негативні процеси у міжнародних відносинах обумовили еволюцію миротворчості і появу дещо жорсткіших форм впливу — цього вимагали ліквідація збройних конфліктів та умиротворення сторін у гострих протистояннях міжетнічного, релігійного і територіального характеру, що нерідко могли перерости у громадянські війни. Так виникла нова форма миротворчості — примус до миру, яка поки що, на жаль, не приносить бажаного успіху.

Миротворчість та миротворчі операції «багатозначні»: у різних відносинах вони одночасно виступають як політичний процес (процес згоди і взаємодії інтересів політичних суб'єктів), як дипломатична діяльність, як форма втручання міжнародної спільноти в діяльність окремих держав, та як різновид людської діяльності. Міжнародні операції — є реактивна дія, реагування на потенційний, тільки розгораючийся конфлікт. При цьому суб'єкт операції не може бути стороною конфлікту. В методологічному плані миротворчі операції — це лише конкретні форми миротворчої діяльності. В такому плані реальним предметом дослідження виступає конфлікт. Миротворчість включає різні види діяльності, пов'язані лише з двома характеристиками: всі вони, по-перше, протікають у зв'язку з конфліктами, а по-друге, систематизованим зовнішнім впливом, направленим на зниження або врегулювання інтенсивності конфлікту.

Автори виданої Центром ім. Г.Л. Смітсона (США) «Хрестоматія по мирним операціям ООН» виділяє чотири типи операцій: традиційні місії по підтримці миру, багатосторонні мирні операції, втручання для перешкоди гуманітарної катастрофи, операції по силовому встановленню миру. У доповідях Генерального секретаря ООН та Спеціального комітету з питань підтримання миру визначено такі умови, за яких дозволяється ООН здійснювати операції, а саме: миротворча операція здійснюється, якщо є згода уряду, держави, що втягнуті у конфлікт; усі конфліктуючі сторони дають згоду на присутність миротворчих сил, а також на їх національно-державний склад; є підтримка з боку міжнародного співтовариства (Рада Безпеки ООН затверджує сили та визначає їх мандат); держави — члени ООН добровільно надають збройні контингенти для виконання миротворчих функцій; Генеральний секретар, відповідно до мандату Ради Безпеки ООН, здійснює командування операціями з підтримання миру; миротворчі контингенти не повинні ставати на бік тієї чи іншої сторони у конфлікті; миротворчі контингенти обмежені у використанні сили — остання застосовується тільки для самооборони; миротворчі операції фінансуються міжнародним співтовариством. Усе це продиктовано тим, що сьогоденні конфлікти, які нерідко іменуються «конфліктами нового положіння», здатні привести до серйозних негативних наслідків — саме таких, що створюють реальну міжнародну загрозу, навіть у тих випадках, коли вони є внутрішньодержавними. Таким чином примус до миру — комплексна проблема, що пов'язана з міжнародними відносинами, правом, принципами державного суверенітету, які поки що не дістали належної розробки в наукових дослідженнях.

Отже, миротворчі операції ООН поділяються за своїм характером на два види. Перший — це операції на підтримання миру, які мають сприяти обмеженню і врегулюванню конфліктів, ліквідації її наслідків. Збройні сили ООН при здійсненні цих операцій повинні бути неупередженими — вони можуть мати лише легку зброю, що необхідна для власної оборони. Другий вид операції — примус до миру. Це бойові дії сил ООН, у складі яких — контингенти, надані державами — членами. Примус допустимий як для боротьби

зі збройною агресією, так і для забезпечення в критичних випадках рішень Ради Безпеки ООН, що далеко не є тотожним урегулюванню конфліктів і наданню допомоги при досягненні домовленостей між сторонами. Головне завдання таких операцій полягає в припиненні кровопролиття у випадках агресії, створення умов для проведення мирних переговорів. Ворогуючі сторони повинні самі досягти компроміс інтересів, а міжнародна спільнота може в цьому лише посприяти, чи відмовитися в надання послуг. В програмному документі ООН «Повістка дня для миру», конфліктує сторони повинні «хотіти допомогти самі собі», інакше ООН не зможе їм допомогти. Таким чином, миротворчі втручання в конфлікти третіх сил може нести не тільки примирення, але і приближати чи віддаляти реалізацію політичних цілей тої чи іншої сторони конфлікту.

Ставши учасницею ОБСЄ 30 січня 1992 р. Україна проводить лінію на посилення ролі та ефективності Гельсінського акта, на зміцнення безпеки у регіоні, підвищення превентивного та миротворчого потенціалу ОБСЄ, і таким чином, на зміцнення безпеки нашої держави. Миротворча діяльність України може стати дієвим чинником підвищення її авторитету на міжнародній арені. За 15 років своєї миротворчої діяльності Україна за обсягом завдань увійшла до першої двадцятки найбільш активних держав — миротворців.

Питання про проведення миротворчих операцій у межах СНД є предметом активного обговорення з 1992 р. Прийнято навіть ряд документів, що визначають загальний механізм та найважливіші конкретні деталі миротворчих операцій. До них відносять Статут СНД, в якому визначені принципи підходи до вирішення суперечок, засоби запобігання конфліктів між державами — членами СНД; Концепцію запобігання та врегулювання конфліктів на території СНД, а також Положення про Колективні сили з підтримання миру в СНД; угода про Групи військових спостерігачів і Колективні сили з підтримання миру в СНД. Нинішня ситуація у світі досить не стабільна. Більшість миротворчих операцій проводились за рішенням Ради Безпеки ООН на основі гл. 7 Устава ООН, який передбачає примусові дії. Але життя свідчить про те, що ООН не володіє необхідними для ефективної миротворчості воєнним, матеріально — технічним, фінансовим організаційно — технічним потенціалом.

Слід пам'ятати, що підтримання миру — це дії, пов'язані з розгортанням у районі конфлікту груп спостерігачів, військових контингентів і поліцейського, а часто й цивільного персоналу ООН з метою сприяння додержанню досягнутих угод про припинення вогню.

Головна мета підтримання — припинити кровопролиття, роз'єднати конфліктує сторони. Зміцнення миру спрямоване на остаточне врегулювання конфлікту політичними методами, шляхом переговорів та укладення відповідних угод. Миробудівництво в постконфліктний період — це дії на підтримку владних структур у їх зусиллях, спрямованих на недопущення повторних вибухів конфлікту.

Отже, можна сказати що миротворча діяльність є найефективнішим засобом врегулювання військового та політичного конфлікту. Міжнародна діяльність є універсальним інструментом боротьби за збереження миру та міжнародної безпеки, концепція якої покладена в основу Статуту ООН.

Федоренко Е.В.

Международный гуманитарный университет

ЗАЩИТА ЖУРНАЛИСТОВ В ЗОНЕ ВООРУЖЕННОГО КОНФЛИКТА

Бытует мнение, что работа журналиста является одной из самых опасных: где только не приходится побывать ему в поисках ценной информации, — яркое тому подтверждение военные корреспонденты, находящиеся в зоне конфликта. Возникает вопрос: какая правовая защита предоставляется данному лицу.

Еще в ст.13 Гаагского положения о законах и обычаях войны (приложение к Гаагской конвенциям 1899 и 1907 гг.), а также в Женевской конвенции от 27 июля 1929г. об обращении с военнопленными упоминается такая категория лиц, как «газетные корреспонденты». Однако их определение в этих документах очень размыто, — говорится лишь о следовании за военными силами, не входя в их личный состав, и о наделении правом в случае захвата на то же обращение, что и военнопленные, сохраняя при этом статус гражданского лица. Важнейшим условием здесь было наличие у корреспондента удостоверения, выданного военными властями своей страны.

Во время пересмотра международного гуманитарного права, которое воплотилось в принятие Женевской конвенции от 12 августа 1949 года, не оставили без внимания и лиц, попадавших под категорию журналиста. Согласно Конвенции журналист, попавший во власть противника, является военнопленным. Также смягчены требования иметь при себе удостоверение личности, ведь стоит принять во внимание, что удостоверение может быть украдено или потеряно во время военной напряженности. Но в любом случае журналист должен иметь разрешение следовать за вооруженными силами.

Защита журналистов являлась вопросом для обсуждения и на заседаниях Генеральной Ассамблеи ООН. После одного из выступлений во время общих дебатов на Генеральной Ассамблее ООН в 1970 году Морис Шуманн, министр иностранных дел Франции, предложил, чтобы ООН проявила в этой области инициативу. Генеральная Ассамблея ООН своей резолюцией 2673 (XXV) от 9-го декабря 1970 года призвала Экономический и Социальный совет, а через него и Комиссию по правам человека, разработать проект особой Конвенции, которая обеспечивала бы защиту журналистов, находящихся в опасных командировках. Это привело к принятию Протокола I к Женевским Конвенциям, относящегося к международным воору-